

بررسی و ارزیابی احساس امنیت اجتماعی در محله نمونه موردی: (مطالعه تطبیقی محلات جماران و فاطمی)

محمد تقی رضویان

استاد جغرافیا و برنامه ریزی شهری. دانشگاه شهید بهشتی تهران

پرویز آقایی

کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری. دانشگاه شهید بهشتی تهران

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۳/۴/۱۰

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۲/۱۶

چکیده

تحولات جهانی در عرصه‌های اقتصادی، اجتماعی و کالبدی-فضایی، درک سیاسی انسان معاصر را به میزان زیادی تحت تاثیر ساخت‌ها و مولفه‌های اجتماعی قرار داده است و نسل تازه‌ای از نظریه‌ها که داعیه اجتماع محور دارند متولد شده است. وجود امنیت اجتماعی در محلات نتیجه توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و موقعیت مکانی می‌باشد. در تحقیق حاضر محققین برآنند تا با مقایسه تطبیقی محله جماران و فاطمی میزان حس امنیت اجتماعی را در این دو محله مورد ارزیابی قرار دهند. جهت گردآوری داده‌ها و اطلاعات ابتدا به روش کتابخانه‌ای و سپس از طریق پژوهش‌های میدانی، تعداد ۳۷۷ پرسشنامه برای محله جماران و تعداد ۳۶۷ پرسشنامه نیز برای محله فاطمی طبق فرمول کوکران محاسبه گردید و داده‌ها و اطلاعات با نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. روش کار توصیفی-تحلیلی است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که احساس امنیت در محله جماران بیشتر از محله فاطمی می‌باشد و در ادامه، فضاهای ناامن محلات را شناسایی کرده و میزان احساس امنیت ساکنان در این فضاها را مورد بررسی قرار داده‌ایم. به طوریکه در هر دو محله پرسش شونده‌گان اظهار کرده‌اند که فضاهای تاریک باعث ناامنی می‌شود. همچنین در محله فاطمی احساس عدم امنیت در پارک‌ها بیشتر از محله جماران می‌باشد. به طور کلی محله جماران که از محلات مرفه‌نشین شمال شهر تهران می‌باشد دارای امنیت اجتماعی بیشتری نسبت به محله فاطمی که در هسته مرکزی شهر قرار دارد می‌باشد. این مطلب می‌تواند نشان دهنده رابطه مستقیم سطح اقتصادی ساکنان محله با میزان امنیت اجتماعی در محله باشد.

واژگان کلیدی: امنیت اجتماعی، شاخص‌های امنیت اجتماعی، محلات و فاطمی

مقدمه

امنیت به معنای رهایی از خطر، تهدید، آسیب، ترسی و وجود آرامش، اطمینان، آسایش و اعتماد است (ساروخانی ونویدنیا، ۱۳۸۵:۸۸) و محصول برقراری نظم در جامعه است که در اعلامیه‌ی جهان حقوق بشر به عنوان یکی از حقوق اجتماعی انسان بیان شده و هم ردیف آزادی قرار گرفته است (صالحی، ۱۳۸۷:۲۰). امنیت اجتماعی، حالت فراغت همگانی از تهدیدی است که کردار غیرقانونی دولت یا دستگاه یا یک فردی یا گروهی در تمامی یا بخشی از جامعه پدید آورد. در نظام حقوقی جدید، فرض بر این است که قانون، با تعریف و حدگذاری آزادی‌ها و حقوق فرد و کیفر دادن کسانی که از آن حدود پافراتر گذشته‌اند امنیت فردی و اجتماعی را پاسبانی می‌کند (آشوری، ۱۳۷۹:۳۸). تحولات جهانی در عرصه‌های اقتصادی، اجتماعی و کالبدی فضایی، درک سیاسی انسان معاصر را به میزان زیادی تحت تاثیر ساخت‌ها و مولفه‌های اجتماعی قرار داده و همین امر منجر شده تا چارچوب‌های نظری سنتی امنیت که بیشتر قدرت محور بودند، کارایی خود را از دست داده و نسل تازه‌ای از نظریه‌ها متولد شوند که داعیه اجتماع محوری دارند امنیت وضعیتی طبیعی ارزیابی نمی‌شود؛ بلکه چنان که هابز اظهار داشته، امنیت کالایی ارزشمند است که باید در پی تولید آن بود و مناسبات و فرایندهای طبیعی، قادر به تولید و عرضه آن نیستند (کارگر و سرور، ۱۳۹۰:۱۸۰).. امنیت حاصل فرایند تولیدی است که در روابط اجتماعی ریشه دارد و نقش اصلی در این فرایند با جامعه است نه دولت (افتخاری، ۱۳۸۲:۹۵). امنیت به عنوان یکی از نیازهای اساسی انسان مطرح می‌باشد، انسان همواره در تلاش برای تامین امنیت در زندگی خود بوده است، یکی از انگیزه‌های اصلی تشکیل حکومتها نیز تامین امنیت بوده است؛ امنیت نخستین شرط برای زندگی انسان و سکونت در یک مکان است، اگر جای امن باشد، قابل سکونت نیست و تا امنیت در شهر یا کشوری حکم فرما نباشد فراهم کردن نیک اقتصاد سالم ممکن نیست؛ عوامل مختلفی می‌توانند امنیت در شهر را در معرض تهدید قرار دهند، به طور کلی دو تهدید اصلی نسبت به امنیت در شهرها بروز می‌کنند که عبارتند از: جرم و خشونت شهری. جرائم و خشونت‌های شهری در سراسر جهان در حال افزایش می‌باشد، که باعث بالا رفتن واهمه/بیم گسترده و راندن سرمایه در بسیاری از شهرها می‌باشد. پایداری امنیت شهری دارای اهمیت است و امنیت شهری پایدار، به معنای پایداری در حذف تهدیدهای امنیت شهری می‌باشد

منطق جامعه محوری در پلیس اقتضاء می‌کند که امنیت عمومی در عرصه اجتماعی به وسیله مردم و نهادهای امنیتی-انتظامی در فضای فیزیکی محله تحقق یابد. بر اساس نظریه گزینش عقلانی، امنیت به عنوای کالای عمومی تلقی می‌شود که در صورت تحقق آن تمام جامعه از آن بهره‌مند خواهند شد. محله‌گرایی به ما امکان می‌دهد که با روابط چهره به چهره و کنترل عاطفی، احتمال جرم و جنایت را کاهش داده و مشارکت نهادهای غیردولتی، تشکل‌ها و عامه مردم را در تامین امنیت عمومی با خود هم‌سو کنیم (کارگرو سرور، ۲۰۴: ۱۳۹۰). امنیت پایتخت‌ها از دو بعد قابل توجه است: یکی، جایگاه ویژه پایتخت در اقتصاد ملی و کنترل و هدایت امور کشور و دیگری این که آسیب‌پذیری پایتخت، ناآرامی‌ها و بحران‌های آن، دارای تبعات عمیق و گوناگونی می‌باشد و باعث از بین رفتن وحدتوان سجام کشور خواهد شد؛ در این مقاله دو محله از شهر تهران برای پژوهش انتخاب شده‌اند. یکی از اهداف تحقیق، بررسی میزان امنیت و آسایش در دو محله جماران و فاطمی است و محققین در صدد بررسی و شناسایی فضاهای ناامن در محلات هستند. سوالات اصلی تحقیق بدین صورت طراحی گردیده است:

- کدام یک از دو محله جماران و فاطمی دارای امنیت بیشتری است؟

- مهمترین فضاهای ناامن در دو محله کدام است؟

فرضیات پژوهش

- امنیت اجتماعی در محله جماران بیشتر از محله فاطمی است.

- حاشیه پارک‌ها، فضاهای تخریب شده و تاریکی در شب، می‌توانند به عنوان مهمترین عوامل ناامنی

شمرده شوند.

هدف پژوهش

در تحقیق حاضر، نویسندگان میزان امنیت اجتماعی در محلات جماران و فاطمی را مورد بررسی قرار می‌دهند و به بررسی و شناخت مهمترین عوامل ناامنی در سطح محلات می‌پردازند. در این راستا اهداف تحقیق شامل دو مورد است:

-شناخت و بررسی شاخص‌های ناامنی در دو محله و میزان آن

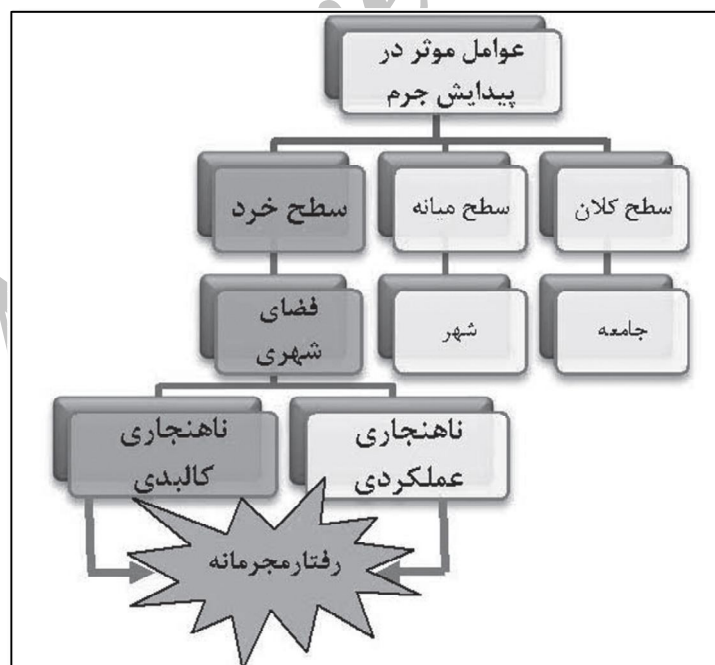
-شناسایی مهمترین فضاهای ناامن در سطح دو محله

مبانی نظری تحقیق

در زمینه بحث محوری امنیت دو رویکرد اصلی شامل، رویکرد انفصالی و رویکرد اندماجی وجود دارد. رویکرد انفصالی، قدیمی‌ترین رویکرد به امنیت است که می‌توان ریشه‌های آن را در اولین تجمعات بشری جستجو کرد. مطابق این رویکرد، امنیت وضعیتی است که توسط قدرت برای صیانت مردم در قبال تهدیدات بیرونی، تاسیس می‌گردد. در این رویکرد امنیت وضعیتی طبیعی ارزیابی نمی‌شود، بلکه چنان که هابز اظهار داشته، امنیت کالایی ارزشمند است که باید در پی تولید آن بود و مناسبات و فرایندهای طبیعی، قادر به تولید و عرضه آن نیستند (کارگر و سرور، ۱۸۰:۱۳۹۰). در رویکرد انفصالی، امنیت از درون جامعه نمی‌جوشد بلکه آن را توسط دولت تولید می‌کند و جامعه موظف به منطبق ساختن خود با آن و رعایت مقتضیات آن است (فوکو، ۳۲۸:۱۳۹۱).

مطابق رویکرد اندماجی، نه تنها تفکیک بین جامعه و دولت پذیرفته نیست، بلکه خود می‌تواند عاملی برای ایجاد ناامنی باشد. از این منظر امنیت از درون جامعه جوشیده و لذا نه تنها امنیت اجتماعی بلکه حتی امنیت خارجی با عنایت به مناسبات داخلی (بین عناصر مختلف جامعه و حکومت) فهم و درک می‌گردد. بر این اساس، امنیت داخلی وضعیتی است که در آن، اولاً هویت اجتماعی از ناحیه آسیب‌های مختلف داخلی و خارجی مصون باشد، ثانیاً بنیاد روابط سیاسی - اجتماعی بر مقوله رضایت و نه قدرت، استوار است (تری تریف، ۹۹:۱۹۹۹). دورکی معقیده داشت که بین افزایش جرایم و افزایش جمعیت رابطه مستقیمی وجود دارد (سلطانی، ۱۲:۱۳۷۴). نظر جرجزیمیل، در شهرهای بزرگوبه ویژه کلان شهرها، جمعیت عظیم

ومتراکم و فشار آبرزندگی انسان، هویت فردی و آزادی او را به خطر میاندازد (توسلی، ۱۳۸۱: ۷۴). در مورد میزان جرم و جنایت در شهرها و رابطه آن با شهرنشینی، دودسته نظریه وجود دارد. در یکی از اینها، به بیابان رابطه میان کیفیت محیط کالبدی و فیزیکی شهرها و میزان جرم و جنایت پرداخته می‌شود و نظریه فضاهای بدون دفاع شهری مطرح می‌گردد. برحسب نظریه مناطق جغرافیایی بزهکاری، بیشتری نته کاری شهر به کیفیت شهرنشینی (گسن، ۱۳۷۴: ۱۶). پیشگامان مکتب اکولوژی شهری، نیز همه مسائل اجتماعی و از جمله میزان جرایم را در تفاوتها و خصیصه های مکانی جستجو می‌کنند (شکویی، ۱۳۷۳: ۱۵). دسته دوم نظریه هایی هستند که در آنها، رابطه میان میزان افزایش تراکم جمعیت و عوامل اجتماعی و فرهنگی با جرم و جنایت بررسی می‌گردد. در این مقاله رویکرد اول مورد بحث قرار می‌گیرد. مفهوم فضای شهری امن در مقابل مفهوم فضای شهری ناامن قرار دارد. پدیده ناامنی دارای جنبه عینی و ذهنی است و کلیه عرصه‌های زندگی را در بر می‌گیرد. مقوله ناامنی از جنبه عینی، کلیه مظاهر امنیتی از جمله سرقت، قتل، خشونت و ... را شامل می‌شود و مقوله ناامنی از جنبه ذهنی، شامل داوری در خصوص امنیت منطقه و فضا است. ناامنی، پدیده‌ای همانند فقر است و می‌توان گفت که فقر مقدمه دیگر پدیده‌های آسیب‌شناختی از جمله ناامنی، خشونت شهری و غیره است (صالحی، ۱۳۸۷: ۱۰۷).

شکل شماره ۱. نمودار جایگاه ناهنجاری های کالبدی در عوامل موثر در پیدایش جرم در فضای شهری. ماخذ: صالحی (۱۳۸۷)

روش تحقیق

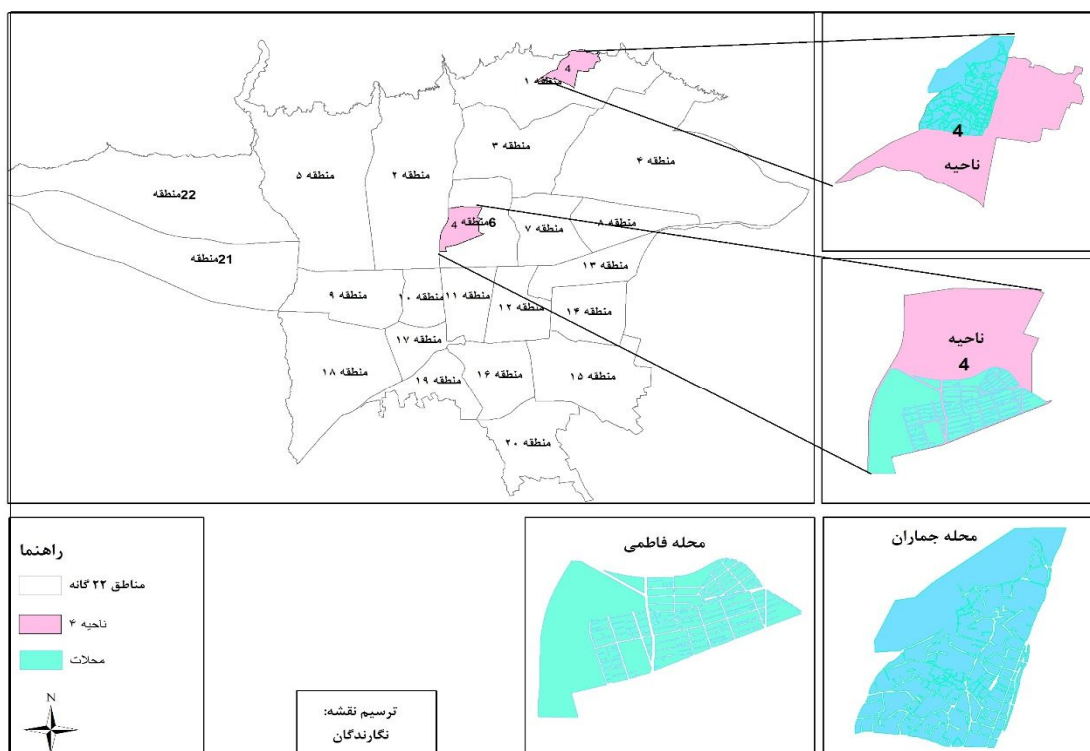
جامعه آماری این پژوهش همه ساکنان محله جماران و فاطمی هستند و جمعیت نمونه بر اساس فرمول کوکران متشکل از ۳۷۷ نفر برای محله جماران و ۳۶۷ نفر برای محله فاطمی می‌باشد. تحقیق از نوع کاربردی است و روش تحقیق تحلیلی بوده و شیوه گردآوری اطلاعات در این تحقیق پرسشنامه می‌باشد. جهت انجام تحقیق، پرسشنامه‌هایی تنظیم شده و در میان ساکنین محدوده‌های مورد مطالعه توزیع گردید. شیوه تحلیل اطلاعات جمع‌آوری شده بهای صورت‌بندی شده که پس از تهیه اطلاعات از طریق پرسشنامه ابتدا در هر کدام از مناطق، رتبه بندی‌های سنی و جنسی و تحصیلی شخص شد. سپس یافته‌ها و نتایج از طریق پاسخ هر یک از سوالات بین محلات، طبقه بندی و حاصل هر یک از آنها با یکدیگر مقایسه و نتایج نهایی پژوهش مشخص گردید. در این مقاله محققین برآنند تا نشان دهند کدامیک از فضاهای شهری حس امنیت در محله را کاهش می‌دهند.

محدوده مورد مطالعه

جماران در ۲ کیلومتری شمال شرقی تجریش و در دامنه جنوبی سلسله جبال البرز مرکزی واقع است، این محل از سمت شمال به حصارک و از شرق به منظریه، از جنوب به جوزستان و از جانب غرب به دره جنوبی و حومه امام زاده قاسم منتهی می‌شود. از تحولات مهم این محل که باعث رشد جمعیت در این محل شد میتوان به انقلاب اسلامی و مهمتر از آن ساکن شدن رهبر معظم انقلاب امام خمینی (ره) در سال ۱۳۵۹ در این محل اشاره نمود. از خصوصیات منحصر به فرد این محله میتوان گفت که محله ای فوق العاده قدیمی و شاید جز اولین محلات شمیران است. و در زمان انقلاب امام خمینی (ره) رهبر کبیر انقلاب اسلامی در این محله زندگی میکردند و اکنون نیز محل زندگی ایشان به همان شکل حفظ شده است و جز محلات با طبقه بندی امنیتی فوق العاده بالا می باشد و تقریباً تعداد زیادی از ساکنین آن نیز از نسل بومیان قدیم این محل می باشند و به دلیل وجود مسایل سیاسی و پاره ای از ممنوعیت ها بافت قدیم آن دست نخورده باقی مانده است. جمعیت محله جماران ۶۴۶۶ نفر می‌باشد

فاطمی یکی از محلات ناحیه ۴ شهرداری منطقه ۶ تهران می‌باشد که از شمال به خیابان شهید گمنام از میدان گلها تا تقاطع خیابان کارگر شمالی از جنوب به خیابان فاطمی از تقاطع خیابان کاج جنوبی تا تقاطع

خیابان کارگر شمالی از شرق به خیابان شهید گمنام و خیابان کاج جنوبی و از غرب به خیابان کارگر شمالی حد فاصل تقاطع بزرگراه شهید گمنام تا تقاطع خیابان منتهی می‌شود. بافت غالب محله مسکونی بوده لیکن تراکم زیادی از واحد های اداری و تجاری در محدوده شرقی و جنوبی این محله وجود دارد. بافت جمعیتی محله فاطمی براساس آمار سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰ سازمان آمار ایران بدین شرح می باشد: جمعیت کل: ۱۹۸۹۳، مرد: ۹۸۷۱، زن: ۱۰۰۲۲.

شکل شماره ۲- محدوده مورد مطالعه

تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه‌ها

بررسی ویژگی‌های دموگرافی پرسش شوندگان

در جدول شماره (۱) ویژگی‌های دموگرافی پرسش شوندگان به تفکیک دو محله طبقه‌بندی شده است. از لحاظ جنسی، در دو محله بیشتر پرسش شوندگان خانم‌ها بوده‌اند بطوریکه در محله جماران ۴۳,۳ درصد آقایان و ۵۶,۷ درصد خانم‌ها و همچنین در محله فاطمی، ۴۶,۹ درصد آقایان و ۵۳,۱ درصد خانم‌ها تشکیل می‌دهند. از لحاظ سنی نیز، در دو محله تمام گروه‌های سنی مورد پرسش قرار گرفته‌اند. در محله جماران ۵۴,۸ درصد از پرسش شوندگان زیر ۴۵ سال و در محله فاطمی این عدد به ۶۳,۵ درصد می‌رسد.

در زمینه وضعیت تاهل آمارها نشان می‌دهد که هر دو محله وضعیتی نسبتاً مشابه دارند، در محله جماران ۶۷،۸ درصد متاهل ۳۲،۲ درصد مجرد و در محله فاطمی ۶۸،۱ درصد متاهل و ۳۱،۹ درصد مجرد هستند. در هر دو محله، بیشترین فعالیت افراد فعال در بخش خدمات است (جماران ۳۶،۵ درصد و فاطمی ۳۲،۴ درصد) و کمترین فعالیت مربوط به بخش کشاورزی است و همچنین آمار بیکاری در محله جماران ۶،۹ درصد و محله فاطمی ۸،۴ درصد می‌باشد. در بررسی وضعیت تحصیلات پرسش شوندگان، در هر دو محله، بیشترین فراوانی مربوط به افراد دیپلمه می‌باشد (جماران ۴۰،۶ درصد، فاطمی ۳۶،۹ درصد) و آمار بیسوادی در جماران با ۲،۷ درصد کمتر از فاطمی با ۴،۴ درصد می‌باشد.

جدول شماره ۳. بررسی ویژگی‌های دموگرافی در دو محله جماران و فاطمی

محله	ویژگی‌های دموگرافی		تعداد	درصد	محله	ویژگی‌های دموگرافی		تعداد	درصد
	جنس	سن				جنس	سن		
جماران	جنس	مرد	۱۶۵	۴۳،۳	فاطمی	جنس	مرد	۱۷۲	۴۶،۹
		زن	۲۱۲	۵۶،۷			زن	۱۹۵	۵۳،۱
	سن	۱۵-۳۰	۹۸	۲۵،۹		سن	۱۵-۳۰	۱۱۰	۲۹،۹
		۳۰-۴۵	۱۰۹	۲۸،۹			۳۰-۴۵	۱۲۳	۳۳،۶
		۴۵-۶۴	۱۱۶	۳۰،۷			۴۵-۶۴	۹۸	۲۶،۴
		بیشتر از ۶۴ سال	۵۴	۱۴،۵			بیشتر از ۶۴ سال	۳۶	۱۰،۱
	وضعیت تاهل	مجرد	۱۲۳	۳۲،۲		وضعیت تاهل	مجرد	۱۱۷	۳۱،۹
		متاهل	۲۶۴	۶۷،۸			متاهل	۲۵۰	۶۸،۱
	وضعیت فعالیت	بیکار	۲۵	۶،۹		وضعیت فعالیت	بیکار	۳۱	۸،۴
		خانه دار	۴۳	۱۱،۵			خانه دار	۴۷	۱۲،۸
		دانشجو	۶۷	۱۷،۶			دانشجو	۵۹	۱۶،۲
		خدماتی	۱۳۸	۳۶،۵			خدماتی	۱۱۹	۳۲،۴
		دولتی	۷۸	۲۰،۶			دولتی	۸۲	۲۲،۴
		کشاورز	۳	۰،۷۹			کشاورز	۰	۰
		بازنشسته	۲۳	۶،۱			بازنشسته	۲۹	۷،۸
	تحصیلات	بی سواد	۹	۲،۷		تحصیلات	بی سواد	۱۶	۴،۴
		زیر دیپلم	۴۶	۱۲،۶			زیر دیپلم	۵۹	۱۶،۲
		دیپلم	۱۵۴	۴۰،۶			دیپلم	۱۳۶	۳۶،۹
		لیسانس	۱۰۵	۲۷،۶			لیسانس	۱۰۲	۲۷،۸
		فوق لیسانس و بالاتر	۶۳	۱۶،۵			فوق لیسانس و بالاتر	۵۴	۱۴،۷

ماخذ: مطالعات نگارندگان (بهار ۱۳۹۱)

برای بررسی سوال اول تحقیق ابتدا باید شاخص‌های مربوط به آن را بررسی کنیم. در این ارتباط سه شاخص را (عدم وجود آزار بصری، عدم وجود آزار لسانی، عدم وجود آزار فیزیکی) ذکر کرده‌ایم و می‌توان بر مبنای این سه شاخص سطح امنیت در محله را بررسی کنیم.

جدول شماره ۲. شاخص‌های احساس امنیت در سطح محله

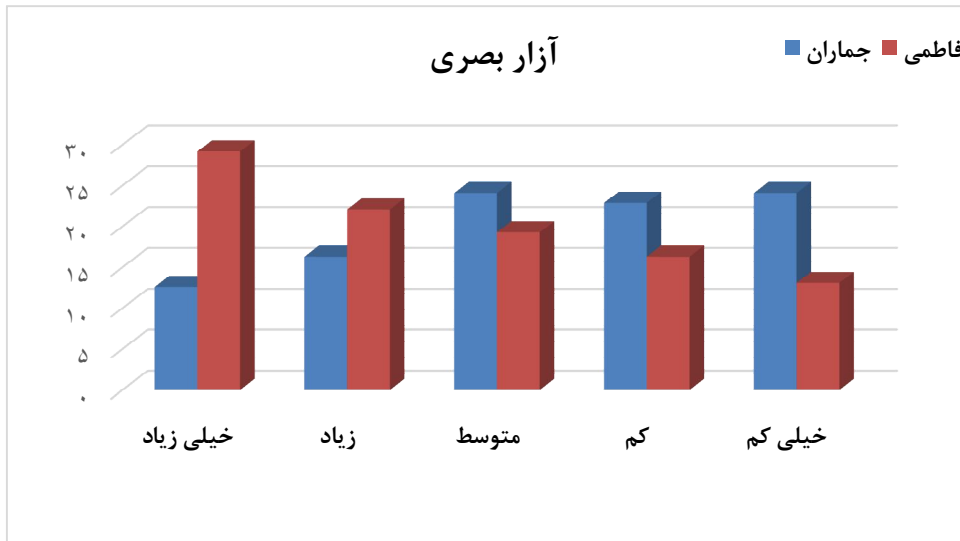
شاخص‌های احساس امنیت	نشانه‌های احساس امنیت
-عدم وجود آزار بصری	حضور در فضاهای خلوت شهری
-عدم وجود آزار لسانی	حضور در کوچه‌های تنگ و تاریک
-عدم وجود آزار فیزیکی	استفاده دائمی از فضاهای شهری
	حضور در فضاهای شهری در ساعات پایانی شب
	نداشتن ترس و اضطراب از سکونت در محله

بر مبنای سه شاخص ذکر شده، اطلاعات گردآوری شده در پرسشنامه به صورت مفصل در جدول زیر نشان داده شده‌اند. هر کدام از سه شاخص مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

جدول شماره ۳. بررسی و سنجش شاخص‌های امنیت در سطح محلات

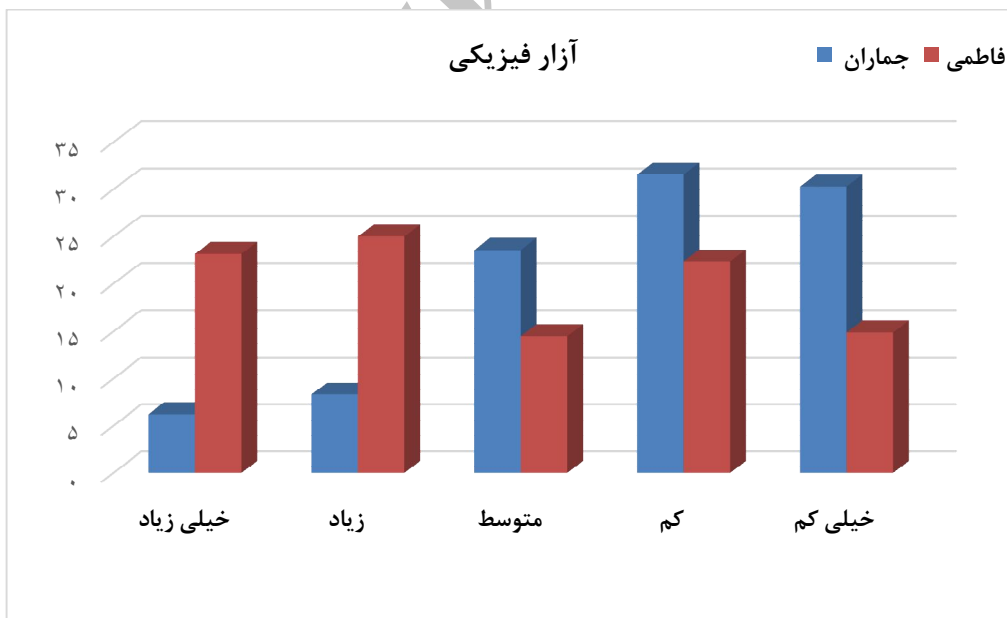
شاخص	خیلی زیاد		زیاد		متوسط		کم		خیلی کم	
	فاطمی	جماران	فاطمی	جماران	فاطمی	جماران	فاطمی	جماران	فاطمی	جماران
وجود آزار بصری	۲۹,۲	۱۲,۶	۲۲,۱	۲۴,۱	۱۹,۳	۲۲,۹	۱۶,۳	۲۳,۱	۱۳,۱	۲۳,۱
وجود آزار فیزیکی	۲۳,۲	۶,۲	۲۵	۲۳,۶	۱۴,۵	۳۱,۶	۲۲,۴	۳۰,۳	۱۴,۹	۳۰,۳
وجود آزار لسانی	۲۴,۵	۶,۳	۳۳,۲	۲۱,۲	۱۶,۹	۳۳,۶	۱۲,۹	۲۹	۱۲,۵	۲۹

در بررسی وجود آزار بصری در سطح دو محله، همانطور که در نمودار (۱) نشان داده شده است، در محله فاطمی حدود ۵۳,۳ درصد از پرسش‌شوندگان اظهار کرده‌اند که آزار بصری در سطح بالایی (زیاد و خیلی زیاد) قرار دارد در حالی که در محله جماران حدود ۲۸,۹ درصد می‌باشد. همانطور که نمودار زیر گویای آن است، در سطح محله جماران وجود آزار بصری کمتر است و ساکنین محله فاطمی در این شاخص، بیشتر از محله جماران احساس عدم امنیت می‌کنند.

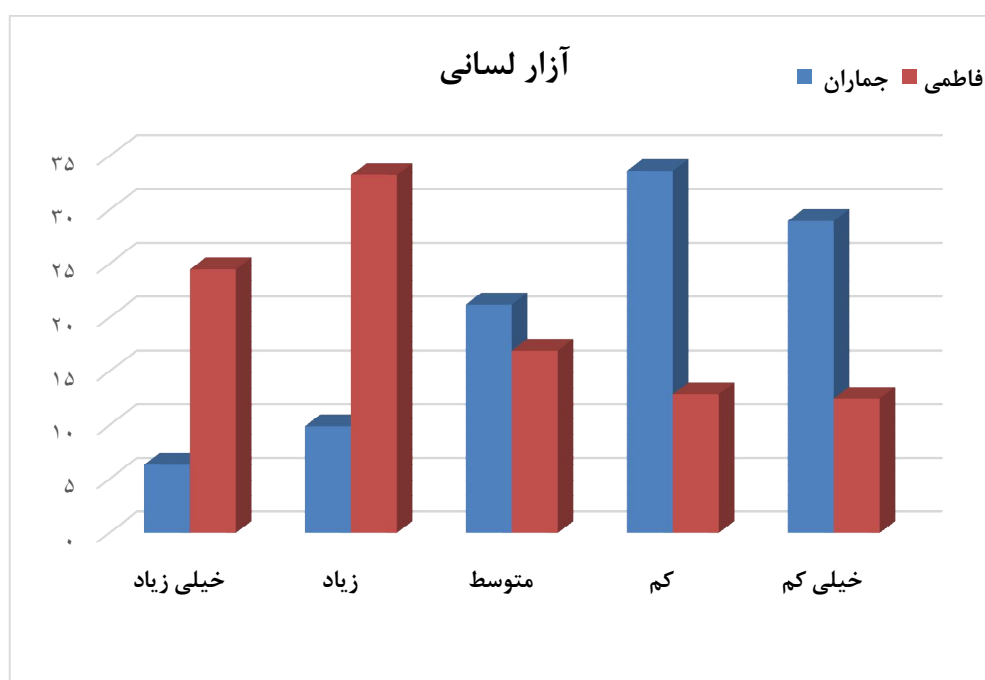
شکل شماره ۴. نمودار وجود آزار بصری در سطح دو محله

در بررسی شاخص دوم وجود آزار فیزیکی را در سطح دو محله بررسی کرده‌ایم. پاسخ پرسش شوندگان نشان می‌دهد که در سطح محله جماران امنیت بیشتری نسبت به محله فاطمی وجود دارد. به طوری که حدود ۶۲ درصد پرسش شوندگان محله جماران اظهار کرده‌اند که امنیت فیزیکی در محله بسیار بالاست (کم و خیلی کم) در حالی که همین آمار در محله فاطمی حدود ۴۱ درصد است. نمودار زیر به صورت واضح میزان امنیت فیزیکی در دو محله را نشان می‌دهد.

شکل شماره ۵. نمودار وجود آزار فیزیکی در سطح دو محله

در شاخص سوم وجود آزار لسانی را بررسی کرده‌ایم. ۱۶,۲ درصد از پرسش‌شوندگان در محله جماران اظهار کرده‌اند که آزار لسانی در سطح بالایی (زیاد و خیلی زیاد) قرار دارد در حالی که همین آمار در محله فاطمی حدود ۵۷,۷ درصد است. نمودار زیر نشان می‌دهد که در زمینه شاخص سوم، ساکنان محله جماران بیشتر احساس امنیت می‌کنند.

شکل شماره ۶. نمودار وجود آزار لسانی در سطح دو محله.

به طور کلی با توجه به آمار بدست آمده در پرسشنامه و تجزیه و تحلیل آن، در رابطه با سوال اول تحقیق می‌توان اینگونه نظر داد که در سه شاخص مورد بررسی، امنیت در محله جماران بیشتر از محله فاطمی می‌باشد و ساکنان محله جماران بیشتر احساس امنیت می‌کنند. دلیل اینکه چرا سطح امنیت در محله فاطمی کمتر است را می‌توان اینگونه بیان کرد: محله فاطمی در مرکز شهر قرار دارد و فرهنگ‌ها و اقوام گوناگونی در آن دیده می‌شوند و در طول روز جمعیت این محله با توجه به قرارگیری در مرکز شهر بالا می‌رود و همانگونه که ذکر شد بین تراکم جمعیت و میزان جرم و جنایت و ناامنی رابطه مستقیمی وجود دارد.

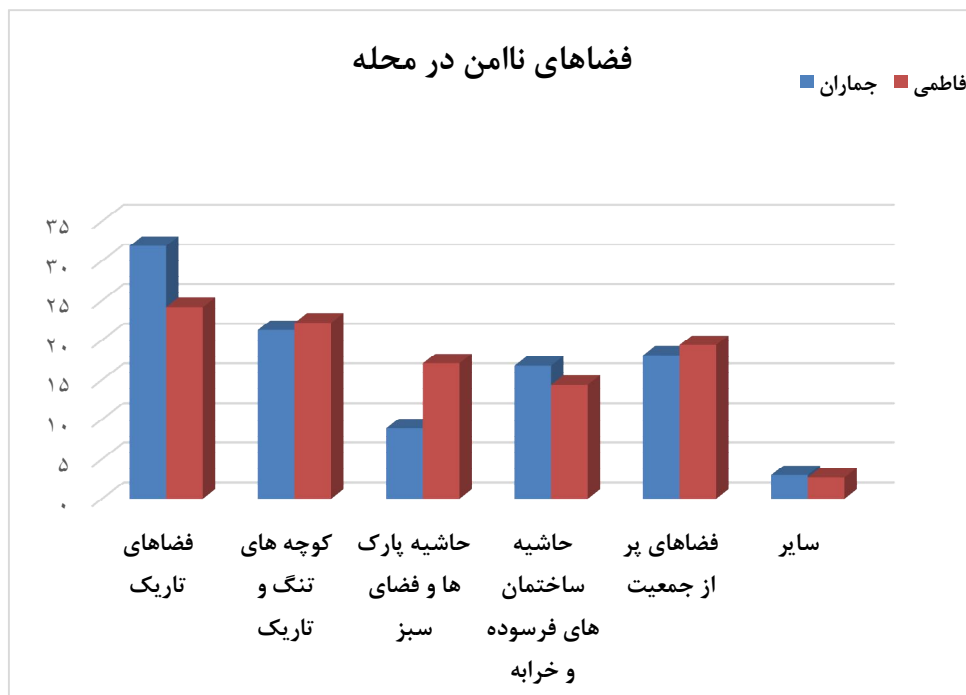
فضاهای ناامن محلات

ناامنی پدیده‌ای احساسی و ادراکی است و بیشتر به احساس روانی شهروندان از عوامل تهدیدکننده مانند جرم ارتباط دارد. ممکن است احساس ناامنی فرد با واقعیت خارجی که همان عوامل تهدیدکننده است، تطابق نداشته باشد یا به عکس با آن همخوانی داشته باشد؛ بنابراین احساس ناامنی، نوعی نگرش فرد به محیط بیرون یا از جنبه عوامل تهدیدکننده است.

و به طور کل امنیت، ارتباط مستقیمی با فضا و کیفیت محیط شهری دارد. یک فضای شهری مناسب تا حد زیادی تأمین کننده امنیت و فضای نامناسب از بین برنده آن و زمینه ساز انواع آسیب‌ها و معضلات اجتماعی است. فضاهای نامناسب شهری، فضاهایی بی دفاع و محلات ناامن، از عوامل تهدیدکننده امنیت شهری و اجتماعی هستند. به همین سبب در میان ساختمانها و بناها، وسایلی نیاز است تا زندگی شهری را بهبود بخشد و امکانات امنیتی و آرامش را برای شهروندان فراهم آورد. مانند نرده‌ها، میله‌های راه بند و روشنایی پایه چراغ، سرپناه ایستگاه اتوبوس، تابلوهای تبلیغاتی، سطل زباله، پتهای عبور پیاده، آبخوری، پایه پرچم، ساعت، پلهای عرضی روی جوی آب و... در بررسی سوال دوم سعی کرده‌ایم تا فضاهایی را شناسایی کنیم که ساکنان با قرار گرفتن در این فضاها احساس ناامنی می‌کنند.

جدول شماره ۴. فضاهای ناامن محلات

سوال						سوال
هنگام قرارگیری در کدام فضا، بیشتر احساس ناامنی می‌کنید؟						
گزینه‌ها	فضاهای تاریک	کوچه‌های تنگ و باریک	حاشیه پارک‌ها و فضاهای سبز	حاشیه ساختمانهای فرسوده و خرابه	فضاهای پر از جمعیت	سایر
جماران	۳۱,۹	۲۱,۳	۸,۹	۱۶,۸	۱۸,۱	۳
فاطمی	۲۴,۲	۲۲,۲	۱۷,۱	۱۴,۴	۱۹,۴	۲,۷

شکل شماره ۷ نمودار فضاهای ناامن محلات

بحث و نتیجه گیری

نتایج و یافته‌ها حاکی از آن است که فرض اول تحقیق، که مبتنی بر امن بودن محله جماران بود، تایید می‌شود و در هر سه شاخصی که مورد بررسی قرار دادیم محله جماران سطح امنیت بیشتری را نسبت به محله فاطمی دارد و این می‌تواند به این دلیل باشد که در سطح محله جماران فضاهای ناامن شهری کمتر از محله فاطمی وجود دارد و فضاها بیشتر برنامه‌ریزی شده است و عواملی که باعث عدم امنیت می‌شوند مانند گوشه‌های تنگ و تاریک، در محله جماران کمتر مشاهده می‌شود در حالی که در محله فاطمی با توجه به بافت قدیم این محله، فضاهای بدون برنامه‌ریزی بیشتر به چشم می‌خورد و تراکم جمعیت نیز در طول روز در این محله مشهود است که باعث می‌شود تا امنیت در محله فاطمی کمتر از محله جماران باشد.

و همچنین در فرضیه دوم که عوامل ناامن کننده محلات را ذکر کردیم این فرضیه اثبات می‌شود و در هر دو محله ساکنان یکی از این عوامل را عامل ناامنی محله خود می‌دانند که تنها در شدت آن اختلاف وجود دارد ولی عوامل ناامن کننده شهری در هر دو محله یکسان است و ساکنان با وجود این فضاها

احساس ناامنی می‌کنند. در هر دو محله کوچه‌ها و معابر تنگ و تاریک بیشترین حس ناامنی را به ساکنان می‌دهد.

-نتایج تحقیق نشان می‌دهد در شب که فضاهای تاریک به وجود می‌آید، امنیت در پایین‌ترین سطح قرار دارد و ساکنان در فضاهای تاریک بیشتر احساس ناامنی می‌کنند و این امر در دو محله مشهود است. با توجه به بررسی‌های میدانی پژوهشگران، فضاهای ناامن در محله فاطمی بیشتر از محله جماران دیده می‌شود به همین دلیل محله فاطمی دارای امنیت کمتری نسبت به محله جماران است. در هر دو محله میان فضاهای نامناسب شهری و سطح عدم امنیت رابطه مستقیم وجود دارد به طوریکه پرسش شوندگان در هر دو محله، هر کدام از این فضاها را عامل ناامنی به شمار می‌آورند.

پیشنهادات:

- برقراری امنیت بیشتر توسط دستگاههای دولتی مانند نیروی انتظامی، در حاشیه پارک‌ها و خیابانها.
- ایجاد زیرساختهای مناسب برای برقراری امنیت، مانند چراغهای شبانه.
- همکاری ساکنان محله با دستگاههای زیربسط برای برقراری امنیت.
- جمع کردن تکدی‌گران و معتادان در حاشیه پارکها و ساختمانهای مخروبه

منابع

- ۱- آشوری، داریوش، (۱۳۷۹) دانشنامه سیاسی، انتشارات مروارید، تهران.
- ۲- تری، تریف (۱۹۹۹)، *مطالعات امنیتی نوین*، مترجمان علیرضا طیب، وحید بزرگی، پژوهشکده مطالعات راهبردی، ۱۳۸۳
- ۳- توسلی، غلام عباس (۱۳۸۱). *جامعه شناسی شهری*، دانشگاه پیام نور.
- ۴- ذاکری، هادی (۱۳۹۰)، *مدیریت محله*، انتشارات مدیران، تهران.
- ۵- ذاکری، هادی و دیگران (۱۳۸۹)؛ *کتاب آموزشی مدیریت محله*، شرکت سفیر هوای تازه.
- ۶- زیاری، کرامت الله (۱۳۸۸) *مبانی و تکنیک‌های برنامه ریزی شهری*، انتشارات بین المللی چابهار.
- ۷- ساروخانی، باقر و نویدنیا، منیژه (۱۳۸۵) *امنیت اجتماعی خانواده و محله*، فصلنامه علمی پژوهشی راهبردی، سال پنجم، شماره ۲۲.
- ۸- سلطانی، محمد علی (۱۳۷۴). *اثرات جمعیت بر ناهنجاری‌های اجتماعی*، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، شماره ۳۹.
- ۹- صالحی، اسماعیل (۱۳۸۷) *ویژگی‌های محیط‌فضاهای شهری*، مرکز مطالعات و تحقیقات معماری.
- ۹- صرافی، مظفر (۱۳۸۰). *ابر مسئله شهری در ایران*، مجله معماری و شهرسازی، شماره ۶۳-۶۲.
- ۱۰- صرافی، مظفر (۱۳۸۱). *مهاجرت داخلی و مسئله مدیریت شهری*، مدیریت شهری، شماره ۱۰، وزارت کشور، سازمان شهرداری‌های کشور.
- ۱۱- طاهرخانی، حسین (۱۳۸۱) *نقش‌فضاهای شهری در تأمین امنیت اجتماعی*، شهرداریها، سال ۴، شماره ۴۱.
- ۱۲- فوکو، میشل، (۱۹۷۵-۱۹۷۶) *باید از جامعه دفاع کرد*، ترجمه رضا لیجف زاده، انتشارات رخ داد نو، ۱۳۹۱
- ۱۳- کارگر، بهمن و رحیم سرور (۱۳۹۰) *شهر، حاشیه و امنیت اجتماعی*، انتشارات سازمان جغرافیایی، تهران.
- ۱۴- گسن، ریموند (۱۳۷۴). *جرم شناسی نظری*، ترجمه مهدی کی‌نیا، مجمع علمی فرهنگی.
- 15-Carmona, Cathew. & Heath, Ttm. & Oc, Taner. & Ttiesdell Steven. (2003) "Public Places ,Urban Spaces , Architectural Press", New York, Paris.
- 16-Moosavi, S. Y.(1999) *Decrease of Social Integrity in Metropolises*, Journal of Modarres.
- 17-Nassiri, M(2003) *Drug Addiction and Its Relationship with Urban Jobs*, Geographical Research Quarterly, No. 70.
- 18-Newman, O. (1973) "Defensible Space: People and Design in the Violent City", London, Architectural Press
- 19-Schweitzer, J. H. et.al.(1977) "The Impact of the Built Environment on Crime and Fear of Crime in Urban Neighborhoods", Journal of Urban Technology, Vol. 6, N.3
- 20-Tavassoli, Q (2002) *Urban Sociology*, Payam-e-Noor University, Tehran.